

Вплив техніко-технологічної складової на розвиток молокопереробних підприємств України

В сучасних умовах господарювання основною умовою життєздатності та підтримання конкурентоспроможності підприємства виступає необхідність забезпечення постійного розвитку. Категорія «розвиток» є складним поняттям і включає в себе багато складових: фінансово-економічну, інноваційно-інвестиційну, організаційну, техніко-технологічну, маркетингову, інформаційну, кадрову тощо. Дослідження ролі цих складових для забезпечення стійкого розвитку підприємства дасть змогу не тільки пристосуватись до змін у зовнішньому середовищі, а й випереджати їх.

Забезпечення конкурентних переваг і стабільного розвитку підприємства неможливо без постійного оновлення його матеріально-технічної бази та впровадження нових прогресивних технологічних процесів. Більшість українських промислових підприємств характеризується високим ступенем зносу основних фондів, а коефіцієнт оновлення залишається досить низьким, внаслідок чого якість продукції знижується, а її собівартість зростає. Тому вітчизняним підприємствам необхідно ставати на шлях техніко-технологічного розвитку.

Техніко-технологічний розвиток, з одного боку, дозволяє підтримувати в належному стані та удосконалювати техніко-технологічну базу промислового підприємства (модернізація, технічне переозброєння, реконструкція, розширення, нове будівництво), а з іншого – спрямований на використання нових прогресивних технологій (технологічних інновацій) [1, с.165].

Більшість економістів при дослідженні поняття техніко-технологічний розвиток підприємства використовують поняття «технічний потенціал» або «технічне переозброєння» виробництва. Розглянемо сутність цих понять.

Так, під технічним переозброєнням Й. Петрович розуміє комплекс заходів з підвищення техніко-організаційного рівня виробництва, його механізації й автоматизації, з модернізації та

заміни застарілого і фізично зношеного обладнання новим, більш продуктивним [2].

Деякі науковці ототожнюють поняття технічного переозброєння з оновленням. Так, на думку В. Подкладова, технічне переозброєння являє собою таку форму оновлення засобів виробництва, при якій стара техніка замінюється новою, що має кращі техніко-економічні показники [3].

Л. Олійник стверджує, що основна відмінність технічного переозброєння полягає в тому, що при цій формі відтворення основних виробничих фондів оновлюється лише їх активна частина [4].

Науковці К. Бояринова та Г. Велигорський в залежності від масштабів оновлення активної частини основних виробничих фондів виділяють три види технічного переозброєння виробництва:

- мале технічне переозброєння – являє собою модернізацію діючої техніки, заміну невеликої частини застарілого обладнання, супроводжується впровадженням у виробництво невеликої кількості нового обладнання;
- середнє технічне переозброєння – передбачає механізацію й автоматизацію процесу виробництва, а також впровадження прогресивного обладнання та заміну фізично і морально застарілого обладнання новим;
- повне технічне переозброєння – це комплексне оновлення переважної частини обладнання, що, звичайно, зумовлюється високою фізичною і моральною зношеністю обладнання або переходом на принципово нову технологію виготовлення продукції [5,6].

Проаналізувавши різні підходи до визначення понять, пов'язаних з техніко-технологічним розвитком можна надати йому наступне визначення – це безперервний процес техніко-технологічного удосконалення, розробки і впровадження прогресивних технологічних інновацій при максимальному ефективному використанні потенціалу підприємства для досягнення високих конкурентних переваг на ринку.

Але сучасний стан технічного розвитку вітчизняних підприємств викликає занепокоєння. Протягом останніх років на більшості підприємств майже всіх галузей народного господарства України, в тому числі молочного сектору, спостерігається низький рівень ефективності відтворювальних процесів. Коефіцієнти оновлення машин і устаткування, тобто найбільш активної частини основних фондів на молокопереробних підприємствах, коливаються в середньому в межах 20-30%, а коефіцієнт придатності становить в середньому 50% загальної вартості, про що свідчать дані таблиці 1.

Таблиця 1

Показники техніко-технологічного розвитку
молокопереробних підприємств України за 2014 рік *(складено автором)*

№ п/п	Підприємство	Матеріаловіддача	Фондовіддача	Коефіцієнт придатності ОЗ	Коефіцієнт оновлення ОЗ
1.	ПАТ "Комбінат Придніпровський".	1,463	6,511	0,540	0,258
2.	ПАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат".	1,591	3,199	0,570	0,278
3.	ПАТ "Житомирський маслозавод".	1,837	3,953	0,603	0,355
4.	ПАТ "Тернопільський молокозавод".	1,347	6,057	0,638	0,215
5.	ПАТ "Криворізький міськмолкозавод №1".	1,353	9,326	0,407	0,214
6.	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс".	1,286	6,039	0,564	0,268
7.	ПАТ "Обухівський молочний завод".	1,322	5,584	0,528	0,275
8.	ПАТ "Пирятинський сирзавод".	1,472	10,090	0,333	0,315
9.	ПАТ "Баштанський сирзавод".	1,332	9,801	0,442	0,289
10.	ПАТ "Куп'янський молочноконсервний комбінат".	1,161	8,837	0,443	0,116

Парк діючого виробничого устаткування містить майже третину фізично спрацьованих і технічно застарілих одиниць. Це

стає причиною низької якості товарів, високої собівартості продукції, втрати конкурентних переваг на ринку.

Як видно з даних таблиці 1 вітчизняні молокопереробні підприємства є досить матеріалоемними, проте характеризуються досить високим рівнем фондівдачі. Рівень зносу основних засобів в середньому становить майже 50%.

Причини низького рівня техніко-технологічного розвитку підприємства обумовлені як зовнішніми так і внутрішніми чинниками. До них належать:

- недосконалість державної підтримки інноваційної діяльності;
- технічна та технологічна відсталість;
- недосконалість механізмів трансферу технологій;
- неефективна амортизаційна політика;
- нестабільність податкової системи;
- недостатній рівень інвестування;
- недостатньо кваліфіковані кадри;
- низька інноваційна активність;
- недосконала правова база;
- недосконалість механізмів лізингу [7, с.35].

Здійснення процесів техніко-технологічного оновлення підприємств передбачає застосування нового, більш прогресивного обладнання та технологій, що неможливо без впровадження інновацій у підприємство. Науковці розвинених країн світу давно дійшли до висновку, що формула розвитку підприємства, покращення його конкурентоспроможності залежить не від збільшення кількості верстатів, робітників, більших об'ємів виробленої продукції (тобто екстенсивного розвитку), а від якісних перетворень, які забезпечуються провідною роллю науково-технічного прогресу, технологічними інноваціями, тобто інноваційним розвитком.

Інноваційно розвиток є визначальним фактором росту ефективності діяльності підприємства, підвищення якості продукції, економного використання ресурсів, запобігання екологічним наслідкам індустріалізації. Тільки за умови досягнення високого рівня інноваційної діяльності підприємств економіка країни зможе зайняти гідне місце у світовому процесі економічного розвитку. Саме інновація, сприяє динамічному

саморозвитку та забезпечує конкурентоспроможність на всіх ієрархічних рівнях економіки. [8, с.15,20].

Справедливо відмітив С. М. Ілляшенко, наголошуючи, що для підприємства інновації – це ключ до ефективного функціонування. Адже головна мета підприємства полягає в отриманні максимального прибутку. Саме інноваційні процеси, що проходять на підприємствах, покликані як максимізувати доходи, так і мінімізувати витрати [9, с. 122]. Існує багато видів інновацій, ми ж зосередимо свою увагу саме на технологічних інноваціях.

Необхідність впровадження технологічних інновацій на вітчизняних підприємствах в сформованих умовах полягає у підвищенні конкурентоспроможності своєї продукції на внутрішньому ринку. Їх впровадження здатне забезпечити розробку, нову модифікацію продукції, високий рівень якості та цінові переваги продукції, підвищення продуктивності праці, а також сформувати умови для активного її просування на зовнішні ринки.

Створення та освоєння нових технологій допомагає скоротити час розроблення та впровадження у виробництво нових продуктів, що, у свою чергу, дає змогу швидше реагувати на потреби кожного потенційного клієнта. Інноваційні технології сприяють заощадженню робочої сили, підвищенню технологічної гнучкості виробництва, подоланню дефіциту робочої сили зі спеціальною освітою, і взагалі, поліпшенню умов праці.

Активізація впровадження технологічних інновацій викликана тим, що у вітчизняні підприємства характеризуються досить низьким науково-технічним та технологічним рівнем виробництва. І недоліки пов'язані з тим, що існує тенденція до створювання підприємств з середнім та малим обсягами виробництва, у яких недостатньо інвестицій, як для закупівлі сучасних інноваційних технологій в розвинених країнах, так і на власні розробки у цій галузі.

З іншого боку, низький рівень впровадження технологічних інновацій пов'язаний з тим, що західні країни мають вагому економічну вигоду, експортуючи до України готову продукцію та здійснюючи закупки дешевої сировини для власного виробництва [10].

Головними факторами, що перешкоджали здійсненню технологічних інновацій на підприємстві виступають:

- нестача власних коштів, великі витрати на нововведення,
- недостатня фінансова підтримка держави,
- високий економічний ризик,
- недосконалість законодавства,
- тривалий термін окупності нововведень,
- нестача кваліфікованого персоналу,
- відсутність можливості для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями,
- несприйнятливність підприємства до нововведень,
- нестача інформації про нові технології [11, с.88].

У той же час результатами технологічних інновацій молокопереробних підприємств України є: збереження і розширення традиційних ринків збуту, створення нових ринків збуту в Україні, розширення асортименту продукції, забезпечення відповідності сучасним правилам і стандартам, зростання виробничих потужностей, підвищення гнучкості виробництва, поліпшення умов праці, зниження забруднення навколишнього середовища, скорочення енергетичних витрат, скорочення матеріальних витрат.

Інноваційна діяльність на підприємствах, особливо молочної галузі промисловості, потребує якісно нового підходу. Вона повинна бути не одиничним актом впровадження будь-якого типу інновації, а стратегічно орієнтованою системою заходів з розробки, впровадження, освоєння, виробництва, комерціалізації та оцінки ефективності інновацій.

Стосовно технологічних інновацій, то до них на підприємствах молочної галузі доцільно віднести:

- розробку та впровадження технологій зберігання сировини, що є основою для виробництва молочних продуктів;
- автоматизація процесів виробництва молочної продукції, установка сучасного технологічного обладнання;
- застосування ресурсозберігаючих технологій, які характеризуються максимально корисним виходом

готової продукції та мінімумом відходів, на основі сучасних методів обробки;

- удосконалення технологічних процесів з метою скорочення часу виробничого циклу без втрати якості готової продукції;
- розробку та впровадження власних пакувальних ліній, які повністю відповідатимуть специфіці продуктів, які виготовляються;
- використання технології доїння із залученням провідних технічних розробок;
- удосконалення тари, упакування та способів перевезення.

Реалізація перелічених заходів дасть змогу підвищити продуктивність праці, поліпшити якість продукції, знизити собівартість продукції, збільшити рентабельність виробництва, а це, в свою чергу, сприятиме комплексному розвитку підприємства, зміцнить його конкурентні переваги на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Отже, основою техніко-технологічного розвитку підприємства, в тому числі молокопереробного, є повна або часткова заміна фізично та морально застарілого обладнання новим більш прогресивним та продуктивним, механізація праці, використання ресурсо- та енергоощадних технологій та технологічних процесів, проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

Перелік посилань:

1. Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. — Суми : СумДУ, 2013. — Т.2. — С. 164-166.
2. Петрович Й.М. Оновлення техніко-технологічної бази шляхом проведення технічного переозброєння й реконструкції підприємства [Електронний ресурс] / Й.М. Петрович, А.Ф. Кіт, В.В. Кулішов. – Режим доступу: <http://poglyad.com/students/item/15599/>.

3. Кушніренко О.М. Новітні форми оновлення матеріально-технічної бази виробництва [Електронний ресурс] / О.М. Кушніренко. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/ejournals/eui/2009_1/09komtbv.pdf.
4. Олійник Л.Г. Оновлення техніко- технологічної бази підприємств легкої промисловості: [Електронний ресурс] / Л.Г. Олійник. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Economics/17956.doc.htm.
5. Бояринова К.О. Управління процесом технічного переозброєння в контексті інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / К.О. Бояринова, К.О. Данильченко. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua>.
6. Велигорський Г. Формування інноваційної моделі технічної перебудови вітчизняних підприємств [Електронний ресурс] / Г. Велигорський. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua>
7. Бармута К. А. Теоретические основы формирования инноваций. / К. А. Бармута , С. А. Гавриленко // Вопросы экономических наук. – 2008. – № 6. – С. 33 – 35.
8. Ілляшенко С. М. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємства у транзитивній економіці: Монографія / За заг.ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 582 с.
9. Ілляшенко С. М. Менеджмент та маркетинг інновацій : Монографія / С. М. Ілляшенко. - Суми. - ВТД «Університетська книга», 2004. – 527 с.
10. Радкевич Л. А. Технологічна інновації у харчовій промисловості та проблеми їх впровадження [Електронний ресурс] / Л. А. Радкевич // Режим доступу: irbis-nbuu.gov.ua/cgi-bin/_2011_2_12.pdf
11. Божидарнік Т. В., Божидарнік Н. В. Інноваційна діяльність підприємств молочної промисловості, як засіб підвищення конкурентоспроможності на ринку / Т.В. Божидарнік, Н.В. Божидарнік // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011, №3, Т. 2. – С. 85-89.